

PUNTS DE TROBADA

intercultural i interreligiosa

Una proposta
i 80 pregàries
i textos per la pau

Pròleg de Federico Mayor Zaragoza

www.baketik.org

Edita: Baketik (Gandiaga Topagunea - Arantzazu - 20567 Oñati)

Impressió: Garaiko (San Frantzisko, 14 - 20400 Tolosa)

Abril 2008

Institutions col·laboradors de Baketik:

Gipuzkoako Foru Aldundia
Diputación Foral de Gipuzkoa

√Aquesta publicació ha contat amb la subvenció de:

PUNTS DE TROBADA
intercultural i interreligiosa

Una proposta
i 80 pregàries
i textos per la pau

Dignitat i justícia per a tots i totes

Sumari

6	Pròleg.
8	Presentació.
12	Primer part: La proposta d'Assís a Arantzazu.
13	Introducció a la primera part.
14	1. Plantejament inicial: tres hipòtesis.
14	2. Fonamentació de la proposta.
	2.1. Tres preguntes.
	2.2. Tres respostes.
	2.3. Una conclusió.
18	3. Formulació de la proposta.
19	4. Aplicació i desenvolupament de la proposta: quatre aprenentatges bàsics.
	4.1. L'aprenentatge de la limitació de la condició humana.
	4.2. L'aprenentatge del sentit de l'agraïment.
	4.3. L'aprenentatge de l'escolta de la pròpia consciència.
	4.4. L'aprenentatge del significat de la dignitat humana.
22	Segona part:
	80 pregàries religioses i textos universals per la pau.
23	Introducció a la segona part.
25	1. Pregàries religioses per la pau.
26	Budisme.
28	Hinduisme.
30	Islam.
32	Jainisme.
34	Sintoisme.
36	Sikhisme.
38	Religions tradicionals africanes.
42	Religions ameríndies.
44	Zoroastrisme.
46	Judaisme.
48	Bahai.
50	Cristianisme.
52	2. Textos universals per la pau.
52	Pau com a exigència i desig.
53	Raons per a la pau.
55	Absurd de la violència.
56	Pau com a procés.
57	...que comença a l'interior.
58	Pau i acció.
59	Pau i ètica.
60	Pau i justícia.
61	Pau i amor.

Pròleg

«Em trobo fugint de mi quan amb mi em trobo»

José Bergamin

Què difícil resulta abocar-nos al profund pou nostre!

Temps per a la reflexió, per a l'elaboració de les nostres pròpies respostes, incloses les de les preguntes essencials.

Temps, per tant, per ser nosaltres mateixos, per ser lliures, per desprendre's de llasts aliens i adherències.

Temps per ser i no només estar.

Temps per viure conscients de la grandesa incomparable de l'espècie humana, capaç de la desmesura de crear, d'imaginar, d'innovar, d'anticipar-se.

Al costat de l'admiració de l'existència, del fet inexorable d'estar vivint, la capacitat distintiva de cada persona: la de meditar, descobrir, innovar, la facultat creativa, de fer l'inesperat, la nostra esperança.

Capacitat per buscar i trobar camins nous, per inventar-los, per sembrar sense cessar, sense cedir, llavors de futur que construeixin, pas a pas, gra a gra, l'altre món possible que somiem per a les generacions venidores, el nostre compromís suprem.

Julián Marías deia que és molt difícil observar el que veiem tots els dies. Hem d'aprendre a veure més enllà dels punts concrets que remarquen els mitjans de comunicació. Hem de veure «els invisibles», per poder convertir els impossibles avui en possibles demà.

Es tracta d'anar configurant una «nova mirada». Nova mirada cap als altres, mirada transparent i lúcida. «Mestra, ajuda'm a mirar!», li demanava amb pressa aquella nena uruguaiana que, baixant de l'autobús que la conduïa per primera vegada a la vora del mar, demanava ajuda per contemplar tanta grandesa. Ajudar a mirar, saber mirar-nos recíprocament, passatgers en el mateix vaixell, amb la mateixa destinació. La «nova mirada» de Baketik, de i des d'Arantzazu, del seu disseny de pau i resolució dels conflictes, substituint la força per la paraula.

És necessari viure intensament cada instant. És temps d'acció, de no dormir, d'alçar-se.

És temps de saber distingir el que és essencial del que és accessori. Conscients del que apressa, per emplaçar els valors ètics al centre mateix del nostre comportament quotidià.

Hem d'estar ben avisats, alerta, advertits. Mai més espectadors indiferents, receptors distrets, sinó actors, mobilitzadors.

És aquesta distinció fonamental la que ens inspira Jonan Fernandez en aquest llibre «Punts de Trobada» entre cultures i creences. Una proposta i 80 pregàries i textos per la pau.

Aquest llibre de Baketik és un dels pocs textos —que reflexa també el seu autor insòlit— en què la introspecció i la voluntat de trobar espais de convergències i de diàleg es fonamenta en

la intrèpida exploració, en primer lloc, d'un mateix, de la inexorable i fantàstica realitat de l'existència. I des d'aquesta trèmula experiència d'estar vivint, quatre aprenentatges bàsics: l'aprenentatge de la limitació de la condició humana (i de la seva grandesa infinita); l'aprenentatge del sentit d'agraïment (i de l'exigència); l'aprenentatge de l'escolta de la pròpia consciència (requirit per a totes les altres actituds i accions), i l'aprenentatge del significat de la dignitat humana (concepte bàsic «nucli dur» de tota possibilitat d'entesa, de comprensió, d'amistat).

Després d'unes esplèndides pregàries religioses per la pau, ens presenta alguns «textos universals» que conclouen amb el de «pau i amor». No podia acabar d'una altra manera, perquè amor és la paraula clau, és la llum que il·lumina els camins que volem, amb tenacitat, oferir com a llegat a les generacions venidores: ...«no podem demorar/derrocar/les altes tanques/que ens circumden,/les comportes/que retenen/el que queda/d'amor/sobre la terra»...

Trobar llocs de trobada, de conversa, on puguem substituir gradualment la força per la paraula. «Ja no tinc res, només la veu.../però la nostra missió és parlar», ens recorda Miquel Martí i Pol. «.../Hem de dir el que no es pot dir/el que ningú vol escoltar/si pretenem viure/amb el cap alçat/i mirar els nostres fills»...

Evitar que la rutina venci, evitar cedir, dia a dia, pam a pam, espais de la nostra diversitat, de la nostra independència. La condició humana, creadora i lliure, a l'extrem exacte de les certes i incertes. A Teotihuacan, vaig escriure: ...«No sé res, llevat que sóc,/llevat que estic aquí/ estremet./Llevat que veig, penso, i tremolo./No sóc res, llevat que sé,/perplex i confós,/que quan l'home va emergir/—consciència de la terra,/i de la mar/i del vent i del núvol—/l'univers es va polar de llum,/de creadors»...

Cada instant del misteri de la vida, potser del miracle, aprofitat, viscut: ...«Quan es faci fos/et diré/si he viscut el dia/com vull/en aixecar-me. /Et diré/si he sabut/no acceptar/l'inacceptable;/si vaig saber/buscar i trobar/camins nous/i deixar de recórrer/aquells que ja estan trillats;/si he sabut donar/, i donar-me;/si he sabut/descobrir dreceres/cap a l'amor»...

Sí, tot és possible. La capacitat de crear és el nostre bé suprem. És l'esperança: «No encadenis ningú al peu de mai», va escriure amb genialitat José Ángel Valente.

Les nostres ales, sense llasts ni adherències, per a un vol a l'altura de la dignitat humana. Aquest preciós llibre ens ajuda, balisa en la broma, per realitzar un bon enlairament.

Federico Mayor Zaragoza

Presentació del llibre

Aquest llibre el promou i edita Baketik, un centre per la pau fundat el 14 d'octubre de 2006 a Arantzazu (Oñati, País Basc). En aquest centre conflueixen conceptes: pau i ètica. El seu treball és el resultat d'aquesta fusió. La seva missió consisteix, primer, a aprofundir en l'ètica com a fonament de la pau i de la resolució constructiva de conflictes; i, segon, a divulgar, de la manera més àmplia possible, les conclusions d'aquesta elaboració.

Els impulsors d'aquest projecte van ser els franciscans del Santuari d'Arantzazu, que van constituir la Fundación Arantzazu Baketik per promoure'l. L'impuls franciscà amb què compta el projecte inclou la determinació que aquest Centre sigui laic, aconfessional, autònom, de funcionament plural i obert igualment a laics i a creients de diferents confessions.

Per delegació dels propis franciscans, el Centre per la pau és supervisat per un Consell Rector, obert a les diferents sensibilitats que tenen cabuda a la societat basca. Compta, a més, amb un Comitè Assessor format per Federico Mayor Zaragoza, Miguel Herrero i Rodríguez de Miñón, José Saramago, Iñaki Gabilondo, Daniel Innerarity, Victoria Camps, Jose Antonio Marina, Matteo Zuppi i Massimo Reschiglian.

Baketik s'ubica a Arantzazu, un paratge natural excepcional, enclavat al municipi guipuscoà d'Oñati, en què el Santuari i la presència franciscana d'aquest daten de fa més de 500 anys. A més de per la seva profunda significació religiosa i el seu impressionant entorn natural, aquest lloc és una referència importantíssima per a la societat basca per moltes raons. Entre d'altres, perquè és refugi i consol del seu anhel de pau, per l'afany que ha posat en la cura de la llengua basca, perquè és la porta d'ascensions muntanyenques emblemàtiques, per la seva vinculació amb el món de l'art i la cultura i perquè ha acollit poetes, músics i pintors molt destacats. Cal tenir en compte, per exemple, que fa 50 anys artistes com Saénz de Oiza, Laorga, Oteiza, Chillida, Basterretxea, Eulate, Lucio Muñoz o Xabier Egaña van participar en la construcció o disseny de diferents parts i elements de la nova Basílica.

És en aquest context en què s'ubica el centre per la pau Baketik. Concretament, a Gandiaga Topagunea, un edifici civil, nou i modern, proper a la Basílica, concebut per ser un espai de trobada i de diàleg. La idea d'aquest llibre neix en aquest lloc, on han confluït un context d'espiritualitat franciscana, l'aspiració de la pau, el principi ètic, un entorn de creació artística i cultural i l'impacte un d'una naturalesa colpidora. Arantzazu es configura i projecta al futur com un lloc de trobada i acolliment per a persones que busquen més enllà o més a l'interior de si mateixes; per a persones que busquen a l'espiritualitat, a la natura, a l'art, a la cultura, a la solidaritat, a la pau...

En aquest humus germina una institució i s'inicia la gestació d'aquest llibre. Un procés que, un cop posat en marxa, pren vida pròpia i s'orienta per camins i destinacions no previstos en un inici, que donen noves formes al projecte inicial. La intuïció del primer moment és editar i divulgar un llibre que ens ajudi a comprendre el món i la seva complexitat a través de la sublimació que les diferents cultures i religions han fet de la pau i de la dignitat humana.

Vivim en un món en què, tant en l'àmbit local com en el planetari, hi ha en joc la convivència amb l'«altre». Aquesta trobada amb qui és diferent no es dona només als aeroports, als viatges o a la política internacional. També es dona al veïnat i a l'escola, a la feina, al carrer o a la família. Al món ens debatем entre el «xoc» i l'«aliança» de civilitzacions. Al barri ens trobem amb persones d'altres cultures, identitats, religions i costums. En l'àmbit global i el local, el que està en joc és la convivència, el respecte a la identitat, als drets humans i a la pau. L'obstacle per aconseguir-ho està sovint en el desconeixement, el prejudici, la ignorància i la distància cap als «altres».

El que pot salvar aquest obstacle és el coneixement, l'apropament, l'obertura i el respecte vers els «altres». Una via per acollir la diferència i entendre l'«altre» pot ser conèixer de quina manera cada religió i cada cultura ha somiat, anhelat, suplicat i lluitat per la pau des del fons de la seva identitat; conèixer el testimoni escrit de tot això mitjançant poemes, oracions i pregàries de les diferents cultures i religions.

Comprovar, a través de tot plegat, com ens assemblem, tot i les nostres diferències. Afavorir, des d'aquesta vivència, l'escolta i l'empatia cap a aquells que no són com nosaltres. Veure'ns i sentir-nos, en definitiva, com a semblants. És així, amb aquesta intuïció i amb aquestes reflexions com comença a caminar aquest projecte. L'objectiu inicial és editar un llibre en diferents idiomes que reculli textos i pregàries interreligioses i interculturals per la pau, amb una distribució àmplia en l'àmbit local i amb la pretensió que també es pugui presentar i conèixer en l'àmbit internacional.

Una idea porta a l'altra i tot plegat ha coincidit amb un procés que està desenvolupant Baketik, i també el propi Santuari d'Arantzazu. Estem treballant al voltant de la necessitat de trobar referències per identificar un punt de trobada entre creients, no creients en Déu i creients de diferents confessions que respecti les seves respectives identitats. Estem reflexionant sobre tot això, i ens movem amb la intuïció que, amb la brúixola de l'ètica, podem apropar-nos a aquest punt de trobada.

En diferents moments de la seva història, Arantzazu ha estat referent d'esperança, de pau o de revitalització cultural. La pregunta que es fa ara el Santuari, a principis del segle XXI, és quina aportació singular pot fer Arantzazu avui al món que l'envolta. La resposta a aquesta pregunta es fonamenta en la síntesi de dos conceptes: ètica i Assís.

Sobre la roca dels fonaments del Santuari, tots els valors d'Arantzazu es poden resumir en una idea, l'ètica: la resposta de la consciència a les exigències que el respecte a la dignitat humana planteja, el primat de la persona, l'aposta de la dignitat humana per sobre i per davant de tot, el principal projecte de l'ésser humà. La comprensió profunda del seu sentit elevat, la seva sublimació, fa de l'ètica una espiritualitat prereligiosa que, a partir d'aquesta, respecta i fa possible l'opció, la creença, la confessió i el camí de cada persona i de cada cultura.

Arantzazu té una voluntat de vinculació amb Assís, de trobada física i simbòlica amb aquesta ciutat i el que representa. A més de ser el bressol de Sant Francesc, i el centre de referència franciscà, des de 1986, aquesta ciutat s'ha projectat també com la capital mundial del diàleg interreligiós. Representa, en aquest sentit, un importantíssim avenç interreligiós. Assís obre el diàleg. El següent pas és que aquest diàleg trobi punts de trobada sòlids.

Des d'Arantzazu i des de Baketik, voldríem regar el diàleg interreligiós iniciat a Assís amb aquesta intuïció: promoure l'ètica com una espiritualitat laica i interreligiosa, com un punt de trobada per viure i conviure en societats diferents i de persones diferents. Estem en aquest procés d'investigació al voltant d'aquesta hipòtesi de treball. En el seu desenvolupament, ens hem trobat amb alguns avenços que volem compartir i posar en comú.

És d'aquesta manera com la intuïció inicial de publicar un llibre de pregàries interreligioses i interculturals per la pau es troba amb aquesta segona intuïció que ens porta a investigar en el més profund i sublim de l'ètica, per buscar referències de convivència en la diversitat. Junes reformulen la idea d'aquest projecte. Aquest llibre ara és la confluència d'ambdues intuïcions que es complementen i potencien. És per això que s'estructura en dues parts: una primera que conté una proposta per apropar-nos a un punt de trobada interreli-

giosa i intercultural, i una segona part que inclou un conjunt de poemes i pregàries per la pau de diferents religions i cultures.

La suma d'ambdues ens permet abordar un mateix tema des de dues perspectives complementàries: la primera, més reflexiva i intel·lectual, i la segona, més sensitiva i emocional. El resultat conjunt és una sinergia que ens brinda l'ocasió d'apropar-nos als «altres» amb el cap i amb el cor, mitjançant una experiència d'empatia. Empatia per comprendre com s'han transcrit poèticament les aspiracions més profundes de l'ésser humà en les diferents cultures al llarg de la història. I empatia per entendre com podem compartir-les èticament en el present i en el futur. El resultat final és aquest volum, que es titula Punts de trobada intercultural i interreligiosa.

Té tres destinataris principals. En primer lloc, qualsevol ciutadà o ciutadana de qualsevol lloc i de qualsevol cultura. És per a qualsevol persona que tingui inquietud amb relació a aquests temes. Pretén animar la reflexió i, si escau, l'acció per viure i conviure millor.

En segon lloc, és un llibre dirigit al món de l'educació, tant per a educadors com per a alumnes i famílies. La primera part del llibre suggereix experimentar quatre aprenentatges bàsics que poden ser útils perquè el professorat i les famílies puguin abordar els conflictes de convivència i la formació personal des de perspectives i amb horitzons amplis.

En tercer lloc, aquest llibre està dirigit als agents institucionals, polítics, acadèmics i socials, la competència i responsabilitats dels quals es relacionen amb el repte d'acostar-nos a una aliança de civilitzacions en l'àmbit local o global. Pretén suscitar l'esperança concreta que podem trobar un punt de trobada elemental entre civilitzacions, cultures i religions; en el món, i en el propi veïnat.

Baketik

PUNTS DE TROBADA

Primera part:

LA PROPOSTA D'ASSÍS A ARANTZAZU

INTRODUCCIÓ A LA PRIMERA PART

La proposta de punt de trobada per a creients, no creients en Déu, creients de diferents confessions, i persones i grups de diferents identitats ideològiques, culturals o nacionals, es titula «D'Assís a Arantzazu». La proposta es presenta de manera resumida. Un altre llibre la descriu de manera més específica, àmplia i detallada (si estem a temps, caldria incloure la referència). És el fruit d'una reflexió personal del seu autor i de l'experiència de Baketik a Arantzazu. Es presenta amb una certa dosi d'atreviment, però amb humilitat i tranquil·litat.

Agosarada és certament la pretensió de voler apropar-nos a un punt de trobada en la diferència. Però aquest atreviment es compensa amb la consciència de limitació. Sabem que no ho aconseguirem plenament perquè és impossible, la condició humana és imperfecta, inacabada i sempre està en camí. La pretensió és agosarada, la intenció és humil, l'actitud tranquil·la. No aspirem a descobrir res, només compartir una idea imperfecta i limitada que haurà de ser, com a mínim, millorada i esmenada i que, en el millor dels casos, potser podrà suscitar altres idees que ens apropin més a l'ideal d'una millor comprensió de la humanitat.

L'itinerari vital de l'autor d'aquesta proposta ha transcorregut a la frontera entre creients i no creients en Déu, de vegades a un costat d'aquesta, de vegades a l'altre. Un dels seus afanys personals ha estat trobar llenguatges i codis comprensibles i compatibles des dels dos vessants. Aquesta proposta té molt a veure amb aquesta intenció. La proposta que formula no té pretensions de rigor acadèmic ni filosòfic, és un suggeriment que s'assenta en la vivència, l'observació i l'estudi de la seva pròpia experiència vital. L'estil, per tant, és el del suggeriment, no el de la sentència.

1. Plantejament inicial: tres hipòtesis

El diàleg interreligiós i intercultural ha fet passes importants des de les trobades d'Assís, passant pel Parlament de les religions, fins a arribar a la formulació del concepte de l'Aliança de Civilitzacions. Tanmateix, el repte de trobar un codi ètic universal que pugui facilitar una entesa mínima entre les civilitzacions, religions, cultures i ideologies presents al planeta encara no ha donat els fruits perseguits. No hem estat capaços de delimitar un punt de trobada bàsic. Sobre aquesta realitat i amb l'objectiu d'afavorir un major apropament a aquest punt de trobada, formulo la proposta «D'Assís a Arantzazu», a partir de tres hipòtesis inicials.

•Primera hipòtesi: nou punt de partida

La primera hipòtesi és que per trobar aquest àmbit comú i compartit, potser, el punt de partida o l'estratègia més adequada no sigui començar buscant una ètica normativa. Pot passar que encara no estiguem preparats per això, i que necessitem un procés amb un punt de partida més obert i menys anul·lat, o pot passar que no ho aconseguim mai perquè potser és impossible, per a la diversitat del gènere humà i per a la seva condició limitada, arribar a compartir una ètica normativa.

•Segona hipòtesi: compartir aprenentatges

Tanmateix, això no vol dir que no es pugui trobar un punt de trobada eficaç per articular una convivència pacífica en un món plural amb societats diferents. La segona hipòtesi és que, potser, en comptes de procurar compartir un codi normatiu, haguem de compartir, de moment i com a primer pas, un conjunt d'aprenentatges bàsics per viure i conviure millor. Posar-nos d'acord a impulsar i desenvolupar una sèrie de pedagogies que cada civilització, cada religió i cada cultura impulsa i desenvolupa en funció de la seva pròpia manera d'entendre el món.

•Tercera hipòtesi: quatre aprenentatges bàsics

La tercera hipòtesi és que aquestes pedagogies compartides puguin resumir-se en quatre aprenentatges bàsics: l'aprenentatge de la limitació de la condició humana, l'aprenentatge del sentit de l'agraïment, l'aprenentatge de l'escolta de la consciència i l'aprenentatge del significat de la dignitat humana. Es tracta d'aprenentatges amb bases sòlides i amb possibilitats de desenvolupament obertes a la confiança en el millor de l'ésser humà, en qualsevol racó del planeta.

2. Fonamentació de la proposta

Les tres hipòtesis anteriors prefiguren una proposta que s'exposarà més endavant. Tanmateix, abans necessitem fer un recorregut previ de reflexió que ens conduirà fins a aquesta. Aquest recorregut consta de tres preguntes, tres respostes i una conclusió. Tot plegat en constitueix la fonamentació.

2.1. Tres preguntes

Tendeixo a pensar que la desorientació existencial del nostre temps i les dificultats per viure i conviure en societats diferents tenen molt a veure amb l'arraconament de tres preguntes bàsiques:

•**Primera qüestió:** la persona està al món per tancar-se sobre si mateixa i allò que controla, o per obrir-se a allò que la supera i transcendeix?

Hem de viure la vida tancats o oberts. Tancats en nosaltres mateixos o oberts a l'altre, als altres, a allò altre... És una qüestió bàsica que té moltíssim a veure amb l'orientació de la nostra existència i amb el que ens pot ajudar a entendre què ens uneix en les nostres diferències. És determinant per enfocar la nostra vida d'una manera o altra, des de l'arrel.

•**Segona qüestió:** l'espiritualitat és una capacitat pròpia de tots els éssers humans o només d'aquells que professen una religió?

Una persona no religiosa pot comprendre i desplegar tot el seu potencial humà sense obrir-se a la dimensió espiritual? I, d'altra banda, totes les persones religioses estan realment obertes a l'espiritualitat? Si la dimensió espiritual, a més de ser fonamental, pot ajudar-nos a entendre'ns en allò que és més específicament i originalment humà, ens trobarem amb un problema seriós, perquè aquesta realitat avui està desplaçada i rodejada de prejudicis.

•**Tercera qüestió:** què és l'ètica i què significa a la pràctica; és o no el més important en la conducció de la vida?

Baketik defineix l'ètica com l'esforç de la consciència per respondre a les exigències que el respecte a la dignitat humana planteja. Podríem dir que és l'expressió més elevada, (espiritual) de consideració al proïsme (d'obertura a l'altre). És clau de convivència. El problema que planteja aquesta qüestió és doble. Per una banda, si l'ètica és present o absent a la nostra realitat quotidiana. Per l'altra, i en el cas que sigui present, si juga una funció troncal o accessòria. És a dir, si condiciona les nostres decisions o només les decora.

2.2. Tres respostes

Pot semblar que aquestes preguntes no tenen, en principi, una relació directa amb la cerca d'un punt de trobada interreligiosa, intercultural i interideològica. Pot semblar-ho perquè la seva vinculació no és superficial, sinó profunda. Mitjançant les respostes a aquestes tres qüestions procurarem apropar-nos a la connexió que aquestes tenen amb la proposta que formullem i el seu objectiu.

•Replegats o desplegats

La meua convicció és que l'ésser humà no està al món per replegar-se sobre si mateix i sobre allò que controla, sinó per obrir-se a allò que el supera i transcendeix. L'ésser humà està a la vida per buscar la felicitat i el sentit de la seva existència, no replegant-se sobre si mateix, sinó més enllà de si mateix, a la recerca, relació i contacte amb l'altre, amb els altres, amb allò altre. En aquest joc de paraules «l'altre» són les persones amb què vivim amb proximitat, «els altres» són les persones diferents a nosaltres per qualsevol motiu i «allò altre» són els misteris que ens envolten i per als quals no tenim cap explicació definitiva: la vida, l'amor, la persona, la mort, l'univers...

Som éssers irremeiablement limitats, inacabats, imperfectes, i el sentit de l'existència està més enllà de nosaltres. Replegats sobre el que controlem i coneixem, ensopeguem una vegada i una altra amb la nostra pròpia limitació i desorientació existencial. L'observació de les nostres trajectòries i les d'aquells/es que ens envolten o ens han precedit és una altra dada que recolza aquesta tesi. Ens passen la vida buscant pels camins més sensats, absurds o peregrins la plenitud de què no disposem, ni disposarem.

Ens girem contra la nostra limitació, tractant d'ignorar-la o esquivar-la. Darrera la cerca del diner, la seguretat, el poder, el protagonisme o de qualsevol causa, fins i tot la lluita per un món més just, moltes vegades trobem la cerca desesperada d'una plenitud inabastable, la nostàlgia d'un paradís sobrehumà. Però això no està a l'abast del que podem controlar per nosaltres mateixes/os.

Som una relació amb allò que està més enllà de nosaltres i és en aquesta relació en què l'existència pot començar a orientar-se i entreveure el seu sentit. En aquesta relació, i per sobre de qualsevol diferència, podem començar a reconèixer com a semblants, amb una mateixa condició limitada, i amb una mateixa capacitat per obrir-nos a tot el que ens supera i transcendeix. Tots els éssers humans, independentment de la raça, color, sexe, religió o condició, estem units per aquesta doble connexió de limitació i transcendència.

•Segona resposta: amb capacitat d'espiritualitat o sense ella

La nostra obertura a allò que ens supera ens posa en contacte amb la nostra capacitat d'espiritualitat, que és pròpia de tots els éssers humans. L'espiritualitat, segons la meua pròpia experiència, és una capacitat de recepció (una receptivitat) per prendre consciència, entrar en contacte i relacionar-nos (desenvolupar un procés) amb les realitats que dinamitzen la vida en el seu sentit més profund i immaterial. Aquestes realitats poden estar relacionades amb la fe i tot el que això significa. En aquest cas estaríem parlant d'una espiritualitat religiosa, i poden estar relacionades, tant des d'una perspectiva religiosa com no religiosa, per exemple, amb l'amor a la vida, la solidaritat cap als altres, la incondicionalitat en l'amor, la confiança davant de la mort, la generositat, l'esperança, la capacitat de perdó o reconciliació, la gratuïtat ètica, la identificació amb la naturalesa, la sensibilitat envers l'art, la creativitat...

L'espiritualitat significaria, des d'aquest punt de vista, receptivitat i procés de relació amb aquestes realitats. Vol dir que no n'hi ha prou, per exemple, amb saber que l'amor és el motor del món i de la vida. A més de saber-ho, es necessita receptivitat i un procés de relació amb aquesta realitat. Relació que pot ser d'aprofundiment, sublimació, interiorització, acció, agraïment o simplement d'escolta, observació o contemplació.

El desplaçament de la dimensió espiritual de l'ésser humà crea un buit que ha de ser compensat amb alguna cosa. Aquest buit es tapa normalment mitjançant la creació d'«absoluts» de substitució. Podríem resumir-los en dos: els absoluts de l'individualisme (seguretat, diner, protagonisme, possessió, control, família, estatus, imatge pròpia, etc.), tot gira al voltant de mi i dels meus, i els absoluts ideològics (de causes polítiques, religioses, socials, quotidianes o d'un altre tipus, tot gira al voltant d'una raó que produeix seguretat.

Crec que el desplegament del potencial humà de cada persona necessita el desenvolupament de la seva capacitat espiritual, sense el substitut de falsos absoluts i independentment que professi una, o altra, o cap fe religiosa. Aquesta elevació sobre allò que és terrenal i material fa possible entendre l'altre, més enllà i més a fons del que és, fa o sembla. La dimensió espiritual de l'ésser humà permet mirar i veure aquell que és diferent no com un mitjà o instrument, sinó com un fi en si mateix, únic i irrepetible, subjecte de dignitat, respecte i drets.

•Tercera resposta: l'ètica va en primer lloc o en segon lloc

L'ètica va, segons el meu entendre, en primer lloc, no va en segon lloc ni és el «depèn». El més important no són ni els diners, ni les possessions, ni el poder, ni la se-

guretat, ni la pròpia imatge, ni el protagonisme, ni la ideologia, ni la causa social o política que es defensa. El més important és donar-se, respondre a les exigències que planteja el respecte a la dignitat humana.

Això no significa que no tinguin importància els diners, la seguretat, la nostra ideologia, o les nostres apostes polítiques o d'un altre tipus; simplement es resituen. Si els diners, o una idea política, són el més important i se situen en primer lloc, tendirem a donar-los un valor absolut. Tindran tanta importància que farem nostra la màxima del «tot s'hi val». Tot estarà justificat per assolir allò que va en primer lloc. En aquest punt tenen l'origen bona part dels conflictes destructius que assolien la nostra convivència.

L'ètica no només va en primer lloc, és el projecte principal de l'ésser humà, que té dues capacitats que el defineixen de manera singular: la capacitat d'estimar i la capacitat de diferenciar el bé del mal. L'ètica no és res més que el procés que desenvolupa aquestes dues capacitats. L'ètica és l'afany per regir la conducta humana des del bé. El fonament de l'ètica i la dignitat humana és l'amor al proïsme perquè, per a què serveix principalment el poder diferenciar allò que està bé del que està malament si no és per no perjudicar l'altre?, si no és per ser justs amb ell/ella?

L'amor, segons el va definir el segle passat el filòsof francès Nédoncelle, és «la voluntat de promoure l'altre en qualitat d'altre». És aquest respecte vers la dignitat de l'altre, aquesta voluntat que sigui promogut com a tal, el que justifica l'ètica. En definitiva, podríem dir que la primera capacitat de l'ésser humà és la capacitat d'estimar, i que per poder desenvolupar-la, necessitem una segona capacitat, la capacitat de diferenciar el bé del mal, és a dir, la capacitat ètica.

La meua percepció és que distingim el bé del mal —tenim un sentit ètic—, per poder estimar, que és el que ens constitueix principalment com a éssers humans. La nostra facultat d'estimar i de distingir el bé del mal descriu, com cap altra, la vocació de relació, obertura i trobada amb l'altre sobre la qual es constitueix l'ésser humà per sobre de qualsevol diferència d'origen o identitat. La paradoxa de l'ètica és que ens predisposa a viure experiències d'incondicionalitat i a entendre la realitat transcendent de l'ésser humà.

2.3. Una conclusió

El recorregut que hem realitzat a l'apartat anterior, mitjançant aquestes tres preguntes i les seves corresponents respostes, ens permet extreure la següent conclusió, que fonamentarà la nostra proposta.

Ètica i espiritualitat són dues capacitats universals que es donen en tots i cadascun dels éssers humans, el desenvolupament associat com a principi vital de les quals pot aportar importants progressos a la vida i la convivència de les persones i de les col·lectivitats:

•Per viure millor

Ètica i espiritualitat unides poden ajudar a trobar una orientació personal i vital dins de la desorientació existencial del nostre temps. No és, per descomptat, una fórmula màgica, ni un itinerari escrit o descrit. Són referències d'orientació perquè cada camí l'ha de fer, lògicament, cada persona.

•Per conuiuere millor

L'associació d'ètica i espiritualitat ens pot ajudar a conuiuere millor en un món complex i plural. Persones de diferents orígens, identitats o cultures podem compartir uns pressupòsits bàsics per entendre'ns i respectar-nos, sense que això afecti negativament, més aviat al contrari, la nostra fe, convicció, creença, tradició o identitat singular.

•Per educar millor

Ètica i espiritualitat componen un punt de partida educatiu que permetria repensar l'educació des de la base i amb vocació universal. Ajudaria a fonamentar, jerarquitzar, ordenar i simplificar la dispersió i multiplicitat de principis, valors, habilitats i resultats que es pretenen promoure des de l'escolta en la formació de la persona.

Perquè aquesta proposta serveixi per viure, conuiuere i educar millor, l'ètica de la dignitat humana s'ha de sublimar espiritualment, s'ha de comprendre profundament en el seu sentit més elevat com el principal projecte de l'ésser humà. És a dir, hem de poder viure des de la nostra capacitat d'espiritualitat. La guerra al llarg de la història s'ha emparat en una sublimació ètica i estètica de la seva noblesa. La pau necessita una sublimació ètica i espiritual de força similar a la que durant segles va sustentar la idea de la «guerra noble».

3. Formulació de la proposta

Amb base a tot el que s'ha exposat fins a aquí, la proposta d'Assís a Arantzazu es formula en cinc punts i de la manera següent:

1. La base

L'ètica pot ser l'espiritualitat compartida del nostre temps, una espiritualitat prerreligiosa i preideològica, una ètica laica i interreligiosa que faci possible un acord i una entesa social humanista i universal per la persona i la convivència, tant en l'àmbit local com en l'àmbit internacional.

2. La via

Aquesta proposta no es pot transmetre ni compartir mitjançant un codi normatiu, sinó mitjançant un conjunt de pressupòsits educatius de la persona, que requereixen, en cada civilització, religió o cultura, un procés d'experiència, llibertat de desenvolupament i confiança en el millor de l'ésser humà.

3. El contingut

Aquests pressupòsits educatius de la persona es concentren en quatre aprenentatges bàsics: l'aprenentatge de la limitació de la condició humana, l'aprenentatge del sentit de l'agraïment, l'aprenentatge de l'escolta de la consciència i l'aprenentatge del significat de la dignitat humana.

4. L'acord

Aquesta proposta suggereix preparar i impulsar un acord interreligiós i intercultural per desenvolupar aquests aprenentatges amb la llibertat i consciència que no es poden considerar una meta o projecte acabat, sinó, en el millor dels casos, un esglaó que antecedeix el següent graó.

5. L'objectiu

La cerca de punts de trobada s'enfronta habitualment al risc d'apostar pel consens ètic i menysprear la identitat. Tanmateix, no hi ha una trobada real si no es preserven les respectives singularitats. L'ètica no només és consens, també és percepció de realitats singulars i incondicionals. La voluntat i l'objectiu d'aquesta proposta és promoure allò que, guardant i respectant les diferents identitats, les pot unir totes.

4. Aplicació i desenvolupament de la proposta: quatre aprenentatges bàsics

Aquests quatre aprenentatges que apliquen i desenvolupen aquesta proposta poden tenir dues grans potencialitats: despertar en l'individu, com un saber vital, allò que com a persones és més específicament i universalment humà i, sobre aquesta base, teixir una xarxa d'entesa, respecte i acceptació mútua entre identitats diferents.

Però, potser, el més important és que no estableixen fórmules de comportament unitari o codis normatius als quals s'hagi de respondre mimèticament o als quals ens haguem d'obligar tots per igual. Identifiquen la roca, el ciment sòlid en què es pot recolzar la construcció humana, la personal, la social i l'educativa, amb llibertat i confiança en casa persona, en cada cultura i en cada religió a l'hora de desenvolupar i desplegar el seu propi itinerari.

4.1. L'aprenentatge de la limitació de la condició humana

Totes les persones som transitòries, limitades, imperfectes i ni ho sabem tot, ni ho podem tot. La consciència de limitació és un pressupòsit bàsic de l'ètica. Sense consciència de la nostra imperfecció és impossible entendre l'«altre». És la meua pròpia realitat la que es converteix en plataforma per accedir al significat profund de la solidaritat o la dignitat humana. Sense la humilitat de la pròpia limitació, l'empatia, l'amor o la generositat són expressió de supèrbia o sentiment de superioritat. La humilitat de la limitació és requisit indispensable de l'empatia amb l'«altre» que l'ètica requereix. Aquesta és la seva connexió.

La consciència de limitació és igualment un pressupòsit essencial per desenvolupar la nostra capacitat d'espiritualitat. Ser sabedors dels nostres límits és el que ens obre a allò que ens supera. Saber-nos inacabats ens permet confiar en les realitats que dinamitzen la vida en el seu sentit més profund i immaterial. Novament, la humilitat de la limitació es torna plataforma indispensable. Qui se sent autosuficient i perfecte, qui creu que ho controla i ho pot controlar tot, no només no necessita obrir-se a allò que el transcendeix, sinó que ni sap, ni pot fer-ho. L'aprenentatge de la limitació de la condició humana és, en definitiva, principi de realitat imprescindible per entendre el sentit profund de l'ètica, de l'espiritualitat i de la sinergia que formen ambdues.

4.2. L'aprenentatge del sentit de l'agraïment

En referir-nos a l'ètica hem subratllat que aquesta implica dues coses: desenvolupar la nostra capacitat d'estimar i de distingir el bé del mal. Pel que fa al primer concepte, l'agraïment és una manifestació bàsica de la nostra capacitat d'estimar, perquè obre el nostre cor a l'«altre» i a «allò altre». Pel que fa al segon concepte, agrair és reconèixer allò que mereix ser valorat com a bo. Comporta, per tant, destacar el bé. L'ètica és l'esforç de la consciència per respondre a les exigències que el respecte a la

dignitat humana planteja. No podem apropar-nos a la comprensió de la dignitat humana sense la voluntat de trobar en el que ens envolta i en els que ens envolten el millor de la condició humana i de les seves creacions. El sentit de l'agraïment està, per tant, directament vinculat amb l'ètica. És condició d'aquesta. Per actuar èticament necessitem desenvolupar la nostra capacitat d'agrair.

Aquesta pedagogia implica aprendre a despertar a aquestes realitats que ens acompanyen i mereixen la nostra expressió conscient d'agraïment profund, perquè són un regal extraordinari per a la vida, i també reaccionar donant-ne gràcies. L'agraïment implica un moviment cap a dins, d'elaboració interior en què intervenen els sentiments i les raons; i un moviment cap a fora, que implica una sublimació d'allò que mereix ser valorat. L'expressió conscient d'agraïment profund forma part d'un procés netament espiritual. És una mediació que possibilita la nostra obertura a l'espiritualitat.

4.3. L'aprenentatge de l'escolta de la pròpia consciència

Ningú pot discernir per nosaltres allò que és ètic per a cadascun de nosaltres. És una tasca que forma part de la nostra llibertat. Una llibertat que no s'ha de confondre amb impunitat o infal·libilitat; és responsabilitat. Comptem amb referències objectives i subjectives que ens poden ajudar a distingir inicialment allò que és ètic del que no ho és. Tanmateix, aquest procés s'elabora amb llibertat responsable, en el diàleg interior amb la nostra consciència. El problema pot ser que aquesta comunicació interior estigui molt deteriorada o que només siguem capaços d'arribar fins a nivells superficials de la consciència. En qualsevol cas, en el discerniment del que és ètic ningú pot substituir el paper de l'escolta de la consciència més profunda. És una capacitat dels éssers humans per distingir el bé del mal, i per actuar èticament.

Escoltar la consciència, d'altra banda, és una activitat netament espiritual. Ens posa en contacte amb les realitats que dinamitzen la vida en el seu sentit més profund i immaterial. Ens obre a la comprensió d'allò que supera i transcendeix el limitat món del racional objectiu. Escoltar la consciència, en definitiva, és desenvolupar la nostra capacitat d'espiritualitat.

4.4. L'aprenentatge del significat de la dignitat humana

La dignitat humana és l'essència comuna a totes les persones, que ens permet veure'ns i mirar-nos, no com a simples instruments, sinó com a fins en si mateixos. Com a fins, som mereixedors de respecte i subjectes amb capacitat per als mateixos drets. L'aprenentatge de la dignitat humana significa obrir-se a l'altre. Veure en ell o en ella una part de mi. Significa adonar-me que aquella persona que em surt a trobar pateix com jo, gaudeix com jo, té por com jo, riu com jo, somia com jo, estima com jo... Aprendre què significa la dignitat humana és entendre que una part de mi està en l'altre i una part de l'altre està en mi. Aquesta part que compartim és la dignitat humana. La dignitat humana és el fonament de l'ètica.

Som limitats/des, però no som només limitació, som també capacitat creativa il·limitada. Som camí i capacitat d'espiritualitat. Podem obrir-nos a allò que ens supera i transcendeix. Podem reconèixer, valorar i gaudir conscientment realitats que mereixen l'expressió conscient del nostre agraïment profund. La nostra limitació i la nostra potencialitat ens fa dignes de respecte i d'igualtat. La dignitat humana ens permet entreveure el millor de la persona. Ens acosta a la seva realitat transcendent, ens fa comprendre el sentit profund de la nostra identitat i ens ensenya a respectar la dels altres. I ens permet en-

tendre l'esperança en la persona. La dignitat humana representa la confiança en l'ésser humà, malgrat tot. Tot això requereix el desplegament de la capacitat d'espiritualitat.

Aquests quatre aprenentatges no sorgeixen d'un llibre, un estudi o una investigació. Sorgeixen d'una experiència vital i personal. Els seus continguts no s'han de llegir com a afirmacions magistrals, sinó com a experiència que es comparteix amb vocació de suggeriment obert.

Al llarg d'aquesta experiència, hi ha alguna cosa que es repeteix. Una característica d'aquests aprenentatges que mereix ser destacada: són inesgotables. No s'aprenen d'una vegada per sempre. Guarden nivells de significació i de densitat que s'oculten fins que arriba el moment de ser revelats i compresos en la seva expressió renovada. L'aprenentatge que se suggereix al voltant d'aquestes quatre pedagogies consisteix a tornar a elles un cop i un altre, com fonts de saber viure i convida a viure que en cada nova circumstància i davant de cada nou períple vital tenen una perspectiva i un horitzó nou per oferir.

Aquesta proposta i els seus quatre aprenentatges són només una aportació. Què es pot fer amb ells? Nosaltres els semblem, si tenen alguna cosa per dir o oferir al món que ens envolta, aquestes llavors donaran els seus fruits quan els hagin de donar. Si estan equivocats o només són un desvari no germinaran i hauran suposat un intent fallit més que alguna cosa ens ensenyarà.

En tot cas, aquesta proposta no es pot entendre només per comprensió intel·lectual, necessita vivència i experiència; per poder-la entendre en el sentit més profund s'ha de viure. Viure a fons el significat i les implicacions profundes de cadascun d'aquests aprenentatges. Això és el que podem fer amb aquesta proposta, viure-la i deixar que actui en nosaltres. Una de les claus que he après al llarg de la meua vida és que no tot consisteix a encertar, sinó principalment a confiar.

El nostre compromís al nostre pas pel món i per la vida és crear condicions que millorin el món i la vida. Amb aquesta proposta, tractem de crear condicions per apropar-nos a un punt de trobada interreligiosa i intercultural que ens permeti entendre millor l'existència i la convivència en societats diferents i de persones diferents. Presentem aquesta proposta i aquest llibre amb aquesta esperança. Vaclav Havel deia que «l'esperança no és la convicció que tot sortirà bé, sinó la seguretat que el que fem té sentit, sense preocupar-nos dels resultats».

Jonan Fernandez Erdozia

Director de Baketik

Centre per la pau d'Arantzazu

PUNTS DE TROBADA

Segona part:

80 PREGÀRIES RELIGIOSES I TEXTOS UNIVERSALS PER LA PAU

INTRODUCCIÓ A LA SEGONA PART

La segona part d'aquest llibre té, al seu torn, dos apartats. El primer, recull pregàries religioses per la pau de tot el món. El segon, incorpora una selecció de textos per la pau de vocació universal i d'autors de tots els continents. En total, són 80 cites. Per descomptat, no hi són totes les que hi hauria d'haver, n'hi falten moltes, afortunadament, n'hi falten moltíssimes; no cabrien ni en un, ni en deu llibres. L'aspiració de la pau té referències interminables al llarg de la història de la humanitat i de totes les seves cultures i països.

No és, per tant, una selecció amb ànim d'exhaustivitat, sinó amb ànim de mostra d'una realitat. Podrem comprovar com, des de continents diferents i des de confessions diferents, la idea sublim de la pau i de tot allò que aquesta comporta, ens uneix en el més profund del nostre ésser humà, més enllà de qualsevol diferència.

La selecció de les religions i de les pregàries, fins i tot pel que fa a l'ordre d'exposició d'aquestes, pren com a punt de partida la trobada interreligiosa celebrada a Assís l'any 1986. La primera pregària de cada religió és la que es va recitar en aquella trobada.

L'elecció de textos universals per la pau s'ha fet sota el criteri de selecció de l'equip de treball de Baketik. Hem buscat textos de tots els continents i cultures, de personalitats universals i de textos de forta significació creativa i ètica.

Ens hem permès iniciar i acabar aquesta selecció de pregàries i textos amb sengles poemes de Bitoriano Gandiaga (1928-2001), frare franciscà d'Arantzazu i un dels poetes més brillants i profunds de la literatura en basc. La seva persona i la seva poesia encarnen la confluència que representa el Santuari d'Arantzazu: espiritualitat, cultura, naturalesa i pau.

Vaig anar a la recerca de la pau

Vaig anar a la recerca de la pau.
Moltes vegades vaig anar lluny
a la recerca de la pau,
vaig anar a la recerca de la pau,
amb l'eterna esperança
que la pau que no tenia en mi
l'havia de trobar allà, lluny.

Vaig anar lluny
a la recerca de la pau, però
sense esperança fundada;
la pau que no tenia en mi
també allà era lluny
en la seva llunyania inaccessible.

Em vaig quedar allà mateix
(mai més aniria lluny)
mirant al meu interior,
i vaig començar a treballar,
a col·locar al seu lloc
cada una de les meves passions revoltades.

A mesura que anava ordenant el meu interior
va començar a il·luminar-se'm
l'interior i el contorn.
A partir d'aleshores mai més no aniré lluny,
la pau no està lluny,
la seva font és en un mateix.

Bitoriano Gandiaga

Una proposta i 80 pregàries i textos per la pau

Budisme
Hinduisme
Islam
Jainisme
Sintoisme
Sikhisme
Religions tradicionals africanes
Religions ameríndies
Zoroastrisme
Judaisme
Bahai
Cristianisme

Budisme

El Budisme és un mitjà de transformació individual i social difós al nord-oest de l'Índia per Siddhārtha Gautama (Buda) al voltant del segle V a. C.

El seu objectiu és la comprensió directa i personal de la realitat que, en el seu conjunt, sobrepassa totes les categories usals del pensament, per desenvolupar les qualitats de consciència, bondat i saviesa que condueixen a l'estat de la Il·luminació.

El número de budistes al món se situa entre els 1.500 milions i els 230 milions. És una xifra difícil de determinar, principalment per les circumstàncies sociopolítiques i culturals a la Xina.

Que els éssers
afligits amb els patiments del cos i de la ment,
siguin on siguin,
siguin alliberats ràpidament de les seves queixes.

Que els atemorits deixin de tenir por,
i que els oprimits siguin lliures.
Que els dèbils trobin poder,
i que les persones pensin en ser fraternals.

Que els que sentin tribulació,
els nens, els ancians, els desprotegits,
siguin protegits per beneficis celestials,
i que assoleixin ràpidament l'estat búdic.

Trobada interreligiosa celebrada a Assís, 1986

2

Ara, sota l'amabilitat i la cura afectuoses del Buda,
cada creien de les diferents religions al món
superi les diferències religioses, racials i nacionals,
descarti les petites diferències
i s'uneixi a la unitat
per discutir sincerament
com aniquilar la distensió de la terra,
com reconstruir un món sense armes,
i com construir el benestar i la pau del regne humà,
per poder obtenir llum i felicitat interminables per al món futur.
El senyor Buda ens doni la seva amabilitat i benedicció afectuoses per realitzar les nostres
pregàries.

Religion for Peace, 1973, WCRP

3

Ell reuneix els que estan dividits,
ell anima els que són fraternals;
ell és pacificador,
amant de la pau,
apassionat per la pau,
altaveu de les paraules que construeixen la pau.

«Digha Nikaya» XIII. *Tevigga Sutta*

«Tevigga Sutta» és el tretzè discurs dels 39 que formen el *Digha Nikaya*, primera de les cinc col·leccions que completen el *Sutta Pitaka*, que, al seu torn, és un dels tres cànons que completen el *Pali Tipitaka* del *Theravada*, el primer corpus budista de la història, recopilat cap a l'any 100 a. C.

Hinduisme

L'Hinduisme és una tradició religiosa de l'Índia, coneguda com la «religió eterna». No té fundador, no és una religió ni una filosofia, sinó una suma d'ambdues, un conjunt de creences metafísiques, religioses, cultes, costums i rituals que conformen una tradició, sense dogma únic, ni organització central. Tanmateix, la seva doctrina està recollida en quatre llibres sagrats, els *Vedes*, que juntament amb els *Upanishad* conformen el conjunt dels textos considerats revelats. El número d'hinduïstes arriba a més de 800 milions de persones. A l'Índia, els hinduïstes són el 81,3% del total de la població.

4

Oh Déu, condueix-nos de l'irreal al real.
Oh Déu, condueix-nos de l'obscuritat a la llum.
Oh Déu, condueix-nos de la mort a la immortalitat.
Shanti, Shanti, Shanti per a tots.
El Senyor Déu Totpoderós permeti
que hi hagi pau a les regions celestials.
Permet que hi hagi pau a la terra
Permet que les aigües siguin aquietades.
Permet que les herbes siguin benefactores,
que els arbres i les plantes brindin pau a tots.
Permet que tots siguem éssers benèfics, brindant-nos la pau.
Permet que la teva Llei Vèdica propagui la pau a través del món.
Permet que totes les coses siguin una font de pau per a nosaltres
i que la teva pau restableixi la pau en tot
i que aquesta pau vingui a mi també.

Trobada interreligiosa celebrada a Assís, 1986

5

Siguin els vents, els oceans, les herbes,
les nits i els dies,
la mare terra, el pare cel,
tota la vegetació, el sol,
siguin totes dolces envers nosaltres.
Siguem sempre el camí de la bondat,
com el sol i la lluna
que es mouen eternament al cel.
Siguem caritatius l'un amb l'altre.
No matem o no siguem violents l'un amb l'altre.
Coneixem i apreciem els punts de vista d'altres.
I unim-nos.
Déu, que és amistós,
benèvol, omniabastant, mesurador de tot, el sobirà, el senyor del discurs,
regui Ell les seves benediccions en nosaltres...
Oh Senyor, treu la meva indiscreció i arrogància;
controla la meva ment.
Posa fi a la trampa de desitjos sense fi.
Eixampla l'esfera de la compassió
i ajuda'ns a creuar l'oceà de l'existència.

Religion for Peace, 1973, WCRP

6

La pau estigui al cel, pau a les aigües,
pau a les plantes i pau als arbres!
Que tots els déus em concedeixin pau!
Per aquesta invocació de la pau, la pau sigui difosa!
Per aquesta invocació de la pau, la pau porti pau!
Amb aquesta pau apaivago el terrible,
amb aquesta pau apaivago el cruel,
amb aquesta pau apaivago tot el mal,
de manera que la pau prevalgui, la felicitat prevalgui!
Que tot sigui pacífic per a nosaltres!

Atharva Veda 19.9.14

És el quart veda de l'Hinduisme. És el llibre dels rituals i compta amb 731 himnes anomenats el *saunaka* i *paippalada*.

Islam

Religió monoteïsta basada en els ensenyaments del Llibre Sagrat del Corà. Com a segona font de doctrina i del dret de l'Islam, tenim els *Hadîth*, o Tradicions Profètiques, i la *Sunna* o registre històric de les accions i ensenyaments del profeta Mahoma.

L'Islam es basa en cinc pilars: el testimoni que no existeix cap déu excepte Allah i que Mahoma és el Missatger d'Allah (Shahadah); l'oració (salaah); la caritat (zakaah), peregrinar cap a la Meca (Hajj), i dejunar (Saum) al Ramadà. S'estima que hi ha actualment mil vuit-cents milions de musulmans.

7

En nom d'Allah, clement i misericordiós.
Lloat sigui el Senyor de l'Univers,
que ens ha creat en pobles i nacions;
perquè ens puguem conèixer els uns als altres,
i perquè no ens menyspreem.
Si l'enemic s'inclina cap a la pau,
així mil també ens inclinarem cap a la pau i confiarem en Déu,
perquè el senyor és l'únic que escolta i coneix totes les coses...
i els servents de Déu,
més en gràcia estan aquells que caminen per la terra amb humilitat,
i quan ens dirigim a ells, diem, «PAU».

Trobada interreligiosa celebrada a Assís, 1986

8

Veritablement, aquells qui creuen i practiquen les accions de bé; a aquests, a causa de la seva creença, el seu Senyor els guiarà i als Jardins de les Delícies els rius correran per sota d'ells.
Allà, la seva oració serà: Glòria a Tu, Allah!
I la seva salutació: Pau!
I el final de la seva oració: Les lloances a Allah, Senyor dels móns!

Corà 10, 10-11

El *Corà* és una col·lecció de discursos realitzats per Mahoma, recordats pels seus seguidors, recollits, escrits i editats després de la seva mort. Per als musulmans, el Llibre Sagrat del *Corà* ha estat revelat a Mahoma per Déu.

9

Segons Anas, «ajuda el teu germà encara que sigui opressor o oprimat», Anas li va contestar: «Missatger del Déu, estic disposat a ajudar l'oprimat, però com s'ajuda l'opressor?» «Impedint que faci el mal», li va dir.

Hadîth de Bukhari

Muhammad Ismâ'îl al-Bukhârî és un dels més respectats redactors dels Hadîth, col·lecció d'anècdotes sobre Mahoma i altres fundadors de l'Islam.

Jainisme

Religió de l'Índia fundada el segle VI a. C. per Mahavira. Sosté que la no-violència és la suprema religió i ha insistit en la seva observança en pensament, paraula i acció en l'àmbit individual i social. El text sagrat *Tattvartha Sutra* ho resumeix amb la frase «tota la vida se sustenta mútuament».

El seu codi de conducta es concreta en l'observança de cinc vots: Ahimsa (no-violència), Satya (veracitat), Asteya (no robar), Brahmacharya (castedat) i Aparigraha (despreniment d'allò material).

Actualment, es calcula que hi ha aproximadament uns quatre milions de fidels jainistes.

10

La pau i l'amor universal són l'essència de l'evangeli
predicat per tots els lluminats.
El senyor ha predicat que l'equanimitat és el Dharma.
Perdono totes les criatures,
i deixo que totes les criatures em perdonin.
Amb tots tinc amistat, i amb cap enemistat.
Sé que la violència és la causa de l'arrel de totes les misèries al món.
La violència, de fet, és el lligam amb la servitud.
«No fer mal a cap ésser viu.»
Aquest és l'etern, perenne i inalterable
camí de la vida espiritual.

Una arma, sigui quin sigui el seu poder,
pot ser sempre superada per una superior;
però cap poder de les armes, tanmateix,
pot ser superior a la no-violència i a l'amor.

Trobada interreligiosa celebrada a Assís, 1986

11

Condueix-me de la mort a la vida,
de la falsedat a la veritat.
Condueix-me de la desesperació a l'esperança,
de la por a la confiança.
Condueix-me de l'odi a l'amor,
de la guerra a la pau.
Deixa que la pau ompli el nostre cor,
el nostre món,
el nostre univers.

Satish Kumar

Antic monjo jainista resident a Anglaterra i defensor del desarmament nuclear.

12

L'home ha de derrocar
la còlera amb el perdó,
sotmetre l'orgull amb la modèstia,
superar la hipocresia amb la simplicitat,
i l'avarícia amb l'alegria.

Samanasuttam 136

Conjunt de 756 Gathas o himnes recollits per Acarya Shri Vidyandaji, acceptat pels diferents corrents jainistes.

Sintoisme

El terme Shinto es refereix a les activitats desenvolupades pels japonesos per venerar totes les deïtats del cel i de la terra (kami); el seu origen es remunta als inicis del Japó. Alguns kami són molt locals i molt coneguts com a esperits o genis d'un lloc en particular, però altres representen objectes naturals superiors i processos.

Es considera una religió, un culte popular que es pot descriure com una forma d'animisme naturalista amb veneració als avantpassats, profundament identificada amb la cultura japonesa.

El practiquen 100 milions de persones (principalment al Japó).

13

Encara que cregui que les persones que viuen a través de l'oceà que ens envolta
són els nostres germans i germanes,
perquè hi ha constants problemes en aquest món?
perquè els vents i les onades s'aixequen a l'oceà que ens envolta?
Només desitjo que el vent bufi aviat
i envii lluny tots els núvols
que pengen sobre els cims de les muntanyes.

Trobada interreligiosa celebrada a Assís, 1986

14

O altíssim, ajuda'ns a portar la teva llum a les condicions enfosquides del món!
Sigues bondadós amb nosaltres, els teus humils servents,
i beneeix-nos amb la il·luminació,
que sigui divinament rellevant al compliment de la teva voluntat!

O altíssim,
inspira els teus servents a través del món
a altres esforços per guiar els teus fills
que es desvien del camí recte,
i de la vida i els fets en la fe
que ha estat ensenyada pels grans fundadors de les religions!

Beneeix tots els líders espirituals amb la teva energia
i permet-nos donar ajut, alegria, comoditat i refugi als qui pateixen!

Religions for Peace, 1973, WCRP

15

Mira el cel com el teu pare,
la terra com la teva mare,
i totes les coses com els teus germans i germanes.

Oracle de Kami d'Atsuta

El santuari d'Atsuta és el segon santuari més venerat del Japó; aquí es guarda l'espasa Kusanagi, un dels símbols nacionals nipons.

Sikhisme

La religió sikh va ser fundada a l'Índia pel guru Nanak (1469-1539 d. C.). La doctrina bàsica del Sikhisme consisteix en la creença en un únic déu i en els ensenyaments dels Déus gurus del Sikhisme, recollides al llibre sagrat dels sikhs, el *Guru Granth Sahib*. El Sikhisme estableix tres principis per a la conducta diària: invocar Déu o meditar constantment en Ell, guanyar-se el pa per mitjans honrats, compartir el fruit del treball com a expressió de l'amor i compassió envers la humanitat.

Vint-i-tres milions de persones abracen aquesta religió, la majoria a la província índia del Punjab.

16

Déu ens interpel·la segons les nostres accions,
no segons les nostres vestidures;
que la veritat està per sobre de tot,
però encara més amunt hi ha la vida veraç.
Saber que assolim Déu quan estimem,
i que la victòria preval només
en les conseqüències que no derroten ningú.

Trobada interreligiosa celebrada a Assís, 1986

17

Que prevalgui el regne de la justícia!
Que s'uneixin els creients en l'amor!
Que els cors dels creients siguin humils,
alta la seva saviesa,
i puguin ser dirigits en la seva saviesa pel Senyor.

Religion for Peace, 1973, WCRP

18

Nanak diu, els amants vertaders són els que s'absorbeixen per sempre en l'estimat. Qualsevol que discrimini el seu tracte entre bons i dolents, no és un amant vertader, més aviat el sorprenen en càlculs.

Asa-ki-Var

Asa Ki Var és una col·lecció de 24 estrofes escrites pel guru Nanak Devji, fundador del Sikhisme.

Religions tradicionals africanes

És incongruent classificar totes les religions africanes en un únic apartat, donada la seva diversitat cultural i religiosa. A l'Àfrica és fonamental l'impacte de dues religions estranyes al continent: el Cristianisme i l'Islam. Els cultes tradicionals són importants tant a països de l'Àfrica occidental (Guinea Bisau, Sierra Leone, Libèria, Costa d'Ivori, Burkina Faso, Togo, Benín), com de l'Àfrica oriental i meridional (Tanzània, Malawi, Moçambic, Zimbabue, Botswana, Madagascar).

Diversos estudis estimen que el número de practicants de les diferents religions tradicionals africanes, en la seva totalitat, ronda els 68 milions de persones.

19

Déu Totpoderós,
Gran Polze que no podem evitar
a l'hora de lligar qualsevol nus:
Tro Rugent que pareix arbres poderosos;
Senyor que tot ho veu,
fins i tot les petjades d'un antílop
en una massa de roca aquí a la terra.
Ets aquell que no vacil·la a respondre la nostra trucada.
Ets la pedra angular de la pau.

Trobada interreligiosa celebrada a Assís, 1986

20

La pau sigui amb nosaltres.
Digues que el país pugui tenir tranquil·litat.
La pau sigui amb nosaltres.
I que els pobles puguin continuar creixen.
La pau sigui amb nosaltres.
Digues que la gent i la multitud i les manades
puguin prosperar i estar lliures de malalties.
La pau sigui amb nosaltres.
I que la terra pugui continuar sent fèrtil
i que la tassa de carbassa es converteixi en recipient.
La pau sigui amb nosaltres.
Que els seus caps assenteixin i que cada paraula malalta sigui expulsada a l'erm,
al bosc virginal.
La pau sigui amb nosaltres.

Lletania per la pau dels Kikuyu, Kènia

Els avantpassats del poble Kikuyu van arribar a Kènia durant les migracions bantus dels anys 1200 a 1600. La base cultural de l'actual poble Kikuyu sembla que prevé dels colons inicials de la zona, els Thagicu.

21

Oh Déu, que m'has deixat la nit en pau,
deixa'm passar el dia en pau.
Onsevulga que pugui anar
fes que el meu camí sigui pacificador
Oh Déu, condueix els meus passos.
Quan parli,
evita la calúmnia de mi.
Quan tingui gana,
guarda'm de murmurar.
Quan estigui satisfet,
guarda'm de l'orgull.
Passo el dia cridant-te.
Oh Senyor que no tens Senyor.

Boran, Kènia

Els boran de Kènia són un dels grups resultants de treballadors migratoris del poble Oromo, que van deixar les regions muntanyoses del sud d'Etiòpia el segle XVI.

22

Olisa, el de la llarga vista,
sostens el nyam i el ganivet,
a qualsevol que donis un tros, aquest menjarà.
Dóna'ns salut;
dóna'ns llarga vida;
dóna'ns aliment i beguda.
Beneeix els nostres fills:
Que el pare entreni el seu fill;
i que també el fill cuidi el seu pare.
Que cadascun es realitzi segons els seus propis pensaments.
Qualsevol que pensi en la bondat, que sigui bo per a ell.
Però que el mal persegueixi qui pensi malament.

Igbo, Nigèria

Els igbo són una de les ètnies més esteses a l'Àfrica. La major part dels igbo es troben al sud-est de Nigèria, on constitueixen el 17% de la població; també poden trobar-se en un número significatiu al Camerun i Guinea Equatorial.

23

Que Déu ens concedeixi la pau i la salut corporal,
deixi a la gent negra i vermella viure a la terra en pau
i viure al món per tenir el cor alegre.
Que la nostra vida sigui llarga i profunda
i que una gallina blanca guïï el nostre camí cap al cel (el firmament).

Serer, el Senegal

Pressionats pels fulani, que tractaven de forçar la conversió a l'Islam de tots els pobles de la religió, cap al segle XIV, els serer van deixar les terres de la vall del riu Senegal per establir-se al nord-oest de Gàmbia i a les valls dels rius Sine i Saloum, al Senegal.

24

Pare nostre, això és el teu univers, això és la teva voluntat:
Estem en pau, deixa les ànimes de la gent tranquil·les.
L'art del nostre pare, treu tot el mal del nostre camí.

Nuer, el Sudan

Els nuer es van establir, fa menys de 200 anys, des de l'oest, al llarg de les ribes del riu Baro, a la regió de Gambela (Etiòpia) i al sud del Sudan, est de la província de l'alt Nil, a la regió de Nasir.

Religions ameríndies

El terme amerindi correspon a la infinitat de pobles i cultures precolombines existents al continent americà abans de l'arribada dels europeus. El colonialisme cultural i les epidèmies van fer que molts d'aquests pobles i cultures desapareguessin, i altres es fonguessin en nous pobles i confederacions com a resposta a l'anomenada conquesta d'Amèrica per part d'Europa. Segons Mètreux, etnòleg francès, des de la Terra del Foc a l'extrem nord del Canadà, totes les tribus indígenes creuen en l'existència d'un Gran Esperit, principi i causa de totes les coses i del qual depenen la vida i la mort. Aquesta mena d'animisme es recolza en l'ús de metàfores naturals per allò que és diví, i en un sentiment d'interconnexió entre els humans, les plantes i els animals. Una altra característica comuna és l'absència d'un sentit de la «història», ja que prima la narrativa com a formulació de la memòria col·lectiva, on les històries són el millor vehicle de transmissió cultural.

25

Oh Gran Esperit dels nostres Avantpassats,
aixeco la meva pipa a tu;
als teus missatgers als quatre vents, i
a la Mare Terra que vela pels teus nens.
Dóna'ns la saviesa
per ensenyar al nostre fill a estimar.
a respectar, i a ser bons l'un amb l'altre,
de manera que puguin creure sense oblidar la pau.

Aprenquem a compartir
totes les bones coses
que ens proporcionen en aquesta Terra.

Trobada interreligiosa celebrada a Assís, 1986

26

Gran Esperit del sud,
el teu alè calent de compassió desfà el gel que envolta els nostres cors,
la teva fragància parla de les llunyanes primaveres i estius,
dissol les nostres pors,
encén el nostre amor a la flama de les realitats vertaderes i vives.
Ensenya'ns que aquell que realment és fort també és amable,
aquell que és savi imparteix justícia amb misericòrdia,
aquell que és de veritat valent referma el valor amb la compassió.
Oh Gran Esperit de l'est,
la terra d'on surt el Sol,
amb les teves muntanyes altíssimes i lliures i amplis prats,
beneeix-nos amb el coneixement de la pau
que ve de la puresa d'esforçar-se
i de la llibertat que ve com un vestit que flueix en els vents d'una vida ben disciplinada.
Ensenya'ns que el final és millor que el principi
i que el sol naixent no es glorifica en va.

De les set pregàries sagrades

27

No intentis beneficiar-te només tu mateix; pensa també en la gent.
Si tu mateix tens abundància, no diguis «l'altre no m'importa, jo no necessito avorrir-me amb ells».
Si ets afortunat a la caça, comparteix-la amb els altres.
I encara més, mostra'ls les dianes favorables quan hi ha molts lleons marins que es poden matar fàcilment.
Deixa que els altres tinguin la teva part de tant en tant.
Si desitges amuntegar-ho tot per a tu, la gent romandrà lluny de tu i ningú desitjarà estar amb tu.
Si un dia et poses malalt, ningú et visitarà perquè, per part teva, no et vas preocupar abans d'ells.
A Yamana no li agraden les persones que actuen amb egoisme.

Iniciació dels yàmanes

Els yàmanes («gent») són indígenes nòmades, recol·lectors marins, que van habitar, des de fa aproximadament uns 6.000 anys, la Terra del Foc.

Zoroastrisme

El Zoroastrisme el va formar, al voltant de 1600-1200 a. C., a la regió nord-oest de l'Iran (Pèrsia) el profeta *Zaratustra*, els ensenyaments del qual van ser transcrits en el que es coneix com l'*Avesta* (conjunt de Gathas o himnes mètrics, codificat de manera ordenada cap a l'any 600 d. C.). Es basa en un culte monoteista a Ahura Mazda (el 'Senyor de la saviesa') i un dualisme ètic que contraposa la Veritat (Asha) i la Mentida (Druj), que impregna l'univers sencer. El destí d'una persona depèn de la seva elecció entre un d'aquests. Compta, segons estimacions recents, amb uns 2,6 milions de seguidors.

28

Preguem a Déu per suprimir tota la misèria del món:
el triomf de la comprensió per sobre de la ignorància,
el triomf de la generositat per sobre de la indiferència,
el triomf de la confiança per sobre del menyspreu, i
el triomf de la veritat per sobre de la falsedat.

Trobada interreligiosa celebrada a Assís, 1986

29

Amb els genolls doblegats,
amb les mans estretes,
demano per l'expressió eficaç de l'Esperit Sant que treballa dintre meu:
per aquest amor i comprensió, veritat i justícia;
per la saviesa de distingir allò que és aparent del que és real,
que pot alleugerir els patiments dels homes a la terra.

Déu és amor, comprensió, saviesa i virtut.
Estimem-nos els uns als altres,
practiquem la misericòrdia i el perdó,
dóna'ns la pau.

Tingui l'alegria de tenir una vida altruista,
de fer el bé als altres.
La felicitat està en aquell
en qui la felicitat procedeix de qualsevol altre humà.

Religion for Peace, 1973, WCRP

30

No facis als altres el que sigui perjudicial per a tu.

Shayast-na-Shayast 13.29

Shayast-la-Shayast («la puresa i la impuresa») és un dels textos en Pahlavi (escriptura persa) considerat també com a sagrat, i que transmet els ensenyaments de Zoroastre.

Judaisme

Religió la pràctica de la qual es basa en els ensenyaments continguts a la Torà (els cinc llibres sagrats de la Llei: *Gènesi, Èxode, Levític, Nombres* i *Deuteronomi*). És la primera font dels set preceptes morals bàsics que obliguen tot ésser humà com a tal, i dels 613 preceptes religiosos que obliguen els jueus. Els preceptes bíblics són comentats, explicats, ampliat i implementats per les diferents exegesis que van plasmar per escrit les tradicions orals: la Mishnah i el conjunt en què aquesta està inclosa, el *Talmud*. S'estima en 17 milions el número de jueus repartits pel món.

31

Veniu, anem al cim de la muntanya del Senyor,
que puguem caminar sobre els camins de la part més alta.
I convertirem les nostres espases en reixes d'arada,
i les nostres llances en ganxos de poda.
Les nacions no alçaran l'espasa
contra cap altra nació
i no imperarà més l'art de la guerra.
I ningú estarà espantat,
perquè la boca del Senyor dels Exèrcits ha parlat.

Trobada interreligiosa celebrada a Assís, 1986

32

No facis al teu veí el que és odiós per a tu. Aquesta és la Torà sencera; la resta són comentaris.

Talmud, «Shabbath» 31a

El *Talmud* és un ampli compendi de discussions rabíniques al voltant de la llei, l'ètica, els costums i la història jueva.

33

Per sotmetre l'odi, ajuda l'enemic abans d'ajudar un amic.

Tosefta, «Baba Metzia» 2.26

La «Tosefta» és el suplement que afegeix els comentaris i interpretacions que no s'havien introduït a la *Mishnah* (recopilació de les lleis tradicionals i interpretacions de la Torà) per desig de concisió. Bava Metzia és un tractat que s'integra a la quarta de les sis seccions (Sedarim) en què s'estructura la *Mishnah*.

Bahai

És una religió monoteista els fidels de la qual segueixen els ensenyaments de Bahá'u'lláh, el seu profeta i fundador: hi ha un únic Déu que va revelant la seva voluntat a la humanitat de forma progressiva. Segons el punt de vista bahá'í, cada una de les grans religions introduïdes pels Missatgers de Déu constitueixen etapes successives en el desenvolupament espiritual de la civilització. La idea central del bahaisme gira al voltant de la humanitat com a única raça i el dia de la seva unificació en una societat mundial. El bahaisme està àmpliament estès al món i es compon d'aproximadament sis milions de fidels al món.

34

Sigues generós en la prosperitat
i agraït en l'adversitat.
Sigues recte en el judici
i caut en el llenguatge.
Sigues una làmpada per a aquells que caminen en l'obscuritat,
i llar per a l'estranger.
Sigues els ulls per al cec
i una llum guiadora als peus de l'errant.
Sigues un alè de vida
per al cos de la humanitat,
rosada per al terra del cor humà,
i fruita a l'arbre de la humilitat.

Trobada interreligiosa celebrada a Assís, 1986

35

Quan es realitzi l'amor
i els enllaços espirituals ideals
uneixin els cors dels homes,
tota la raça humana s'elevàrà,
el món creixerà, sense parar, espiritualment i radiant,
i la felicitat i la tranquil·litat de la humanitat
augmentarà sense mesura.

La guerra i la distensió seran desarrelades,
lluny del desacord i de la dissensió,
i la pau universal unirà les nacions
i la gent del món.

Tota la humanitat viurà junta com una família,
es mesclarà amb les ones del mar,
brillarà com les estrelles del firmament,
i madurarà com el fruit de l'arbre mateix.

Aquesta és l'alegria i felicitat de la humanitat.
Aquesta és la il·luminació de l'home, de la glòria eterna i de la vida eterna;
aquesta és la concessió divina.

Abdu'l-Bahá, «Promulgació de la Pau Universal»

Abans de morir, Bahá'u'lláh va nomenar successor i únic intèrpret dels seus ensenyaments el seu fill gran Abdu'l-Bahá. Bahá'u'lláh el va designar «Centre del Conveni» i va ordenar a tots els bahá'ís que el consideressin Cap de la Fe. Tanmateix, Bahá'u'lláh va continuar sent l'únic profeta del bahaisme.

36

Us demano que concentreu cadascun dels pensaments del cor en amor i unitat. Quan ve un pensament de guerra, substituït amb el pensament més fort de la pau. El pensament de l'odi s'ha de destruir amb el pensament més fort de l'amor. Els pensaments de la guerra porten la destrucció a l'harmonia, el benestar i el contingut. Els pensaments de l'amor són constructors de la fraternitat, de la pau, de l'amistat i de la felicitat.

Abdu'l-Bahá, «Conversacions a París»

Cristianisme

Conjunt de doctrines i comunitats que, tot i la seva gran diferència pel que fa a actituds, pràctiques i doctrina, professen la seva fe en Jesús de Natzarè, el Fill de Déu, encarnat, mort i ressuscitat: Crist. Per tant, s'estableix un nou tipus de relació entre Déu mateix i els homes: Déu anuncia la seva Bona Notícia (l'Evangeli) a través del seu Fill, Jesús. Així doncs, la vida de Jesús suposa la culminació de la revelació de Déu als homes: Déu Pare que per amor lliura el seu Fill per salvar els homes.

Conformen el Cristianisme al voltant de 1.100 milions de persones (59% catòlics, 29,5% protestants, 9,5% ortodoxos, 2% altres).

37

Benaventurats aquells que construeixen la Pau
perquè seran coneguts com a Fills de Déu.
Estima els teus enemics,
fes el bé a aquells que t'odien,
beneeix aquells que et maleeixen,
resa pels qui et maltracten.
A qui et colpegi la galta,
ofereix-li també l'altra.
I a qui et prengui la capa,
no el privis tampoc del teu abric.
I allò que vulguis que et facin,
fes-ho als altres.

Trobada interreligiosa celebrada a Assís, 1986

38

Ja sabeu que es va dir: estima els altres, però no estimis els enemics.
Doncs jo us dic: estimeu els vostres enemics, beneïu els qui us maleeixen, feu el bé als qui us avorrexen, i pregueu pels qui us ultratgen i us persegueixen.
Així sereu fills del vostre Pare del cel, que fa sortir el sol sobre bons i dolents i fa ploure sobre justs i injusts.

Mateu, 5.43-48

L'«Evangeli segons Sant Mateu» és un dels quatre evangelis del *Nou Testament*.

39

Senyor, fes de mi un instrument de la teva pau.
Que on hi hagi odi hi posi amor,
on hi hagi ofenses hi posi perdó,
on hi hagi discòrdia hi posi unió,
on hi hagi error hi posi veritat,
on hi hagi dubte hi posi fe,
on hi hagi desesperació hi posi esperança,
on hi hagi tenebres hi posi llum,
on hi hagi tristesa hi posi joia.

Fes que jo vulgui més aviat consolar
que no pas ser consolat,
comprendre, més que no pas ser comprès,
estimar, més que no pas ser estimat.

Perquè és donant-nos que obtenim;
és oblidant-nos
que ens trobem;
és perdonant que som perdonats;
és morint que ressuscitem a la vida eterna.

Atribuït a Sant Francesc d'Assís

2. Textos universals per la pau

Pau com a exigència i desig

40

Tornin-me al meu pare, tornin-ne a la meva mare.
Tornin-me al meu avi i a la meva àvia;
tornin-me als meus fills i a les meves filles.
Tornin-me a mi mateix.
Tornin-me a la raça humana.
Mentre aquesta vida duri, aquesta vida,
tornin-me la pau.
Que mai s'acabi.

Sankichi Toge

Poeta japonès que als 28 anys la bomba atòmica d'Hiroshima va sorprendre a tres quilòmetres. Després de la guerra es va convertir en un líder pacifista. Va morir l'any 1956.

41

Imagina't tota la gent
vivint la seva vida en pau.
Diràs que sóc un somniador,
però no sóc l'únic.
Espero que algun dia t'uniràs a nosaltres,
i aleshores, només hi haurà un sol món.

John Lennon

(1940-1980) Músic i compositor britànic. Integrant i fundador del grup *The Beatles*.

42

Aquest és el nostre crit, aquesta és la nostra pregària; pau al món.

Inscripció de l'estàtua erigida l'any 1958 al Parc de la Pau d'Hiroshima en homenatge a Sadako Sasaki (1943-1955), víctima de la bomba atòmica d'Hiroshima

Una vella tradició nipona diu que algú va realitzar mil grues en forma de figures de paper (origami) i després d'això els déus li va concedir un desig. Tanmateix, Sadako va pensar que no seria just demanar de curar-se només ella, i va demanar que l'esforç que faria servís per portar la pau i el guariment a totes les víctimes del món. Catorze mesos ingressada a l'hospital, amb el paper dels pots medicinals i altres que anava trobant, va arribar a completar 644 grues de paper de les 1.300 que es va proposar aconseguir. Aquesta història va ser tan impactant que va arribar més enllà dels límits del Japó, i es va convertir en un referent mundial dels moviments pacifistes.

43

Escric
en defensa del regne
de l'home i la seva justícia. Demano
la pau
i la paraula. He dit
«silenci»,
«ombra»,
«buit»
etcètera.
Dic
«de l'home i la seva justícia»,
«oceà pacífic»,
el que em deixen.
Demano
la pau i la paraula.

Blas de Otero, «Pido la paz y la palabra»

(1916-1979) Poeta bilbaí, un dels principals representants de la poesia social dels anys cinquanta.

Raons per a la pau

44

Hem d'aplicar els nostres humils esforços en la construcció d'un món més just i més humà. I desitjo declarar emfàticament: aquest món és possible. Per crear aquesta nova societat, hem d'estrènyer les mans amistosament, sense odi ni rancor, així com també demostrar una gran determinació i no dubtar a defensar la veritat i la justícia. Perquè sabem que no podem sembrar llavors amb els punys premuts. Per sembrar hem d'obrir les mans.

Adolfo Pérez Esquivel

(1931-) Escultor, arquitecte i pacifista argentí.

L'any 1980 va rebre el Premi Nobel de la Pau pel seu compromís amb la defensa dels drets humans a Iberoamèrica. Actualment, és un dels més actius a les protestes contra l'Àrea de Lliure Comerç de les Amèriques.

45

La pau sorgeix de la nostra capacitat d'aportar el millor que tenim, i tot el que som, per crear un món que recolzi tothom. Però també sorgeix d'assegurar un espai per als altres en el qual puguin aportar el millor que té cadascú i tot el que és.

Hafsat Abiola

(1970-) Jove activista de Nigèria dedicada a la promoció de la dona, la joventut i la democràcia al seu país i a la resta del món.

46

És un bon moment per repetir que una guerra mai està guanyada. És bo recordar que la gue-

rra mai és una victòria. No importa que els llibres d'història ens diguin el contrari. Els costos psicològics i materials de la guerra són tan alts que qualsevol triomf és una victòria pírrica. Només la pau pot vèncer, i que la pau venci significa no només evitar el conflicte armat, sinó també trobar maneres de suprimir les causes de la violència individual i col·lectiva: injustícia i opressió, ignorància i pobresa, intolerància i discriminació. Hem de construir un nou sistema de valors i d'actituds per substituir la cultura de la guerra que, durant segles, ha estat influenciant el curs de la civilització. La pau que venç significa el triomf del nostre compromís per establir, sobre una base democràtica, un nou marc social de tolerància i generositat en què ningú se senti exclòs.

Federico Mayor Zaragoza

(1934-) Bioquímic de formació. Ha estat director general de la UNESCO (1987-1999). Designat l'any 2000 pel secretari general de la ONU com a copresident del Grup d'Alt Nivell per a l'Aliança de Civilitzacions. També és membre del Comitè d'Honor de la coordinació internacional per al Decenni de la no-violència i de la pau.

47

La causa de la llibertat i la justícia troba respostes d'empatia en els racons més allunyats del planeta. Gent pensant i sensible de tot arreu, sense importar credo o color, entén la necessitat humana, profundament arrelada, d'una existència amb sentit... Aquells qui són prou afortunats per viure en societats on disposen de drets polítics plens poden arribar a ajudar els menys afortunats a altres parts del nostre convulsat planeta. Homes i dones joves preparats per deixar la seva petjada al món podrien desitjar enfocar les seves mirades més enllà de les pròpies fronteres, cap a les terres en ombres dels drets perduts... Per favor, utilitzin la seva llibertat per promoure la nostra.

Aung San Suu Kyi

(1945-) Figura emblemàtica de l'oposició birmana contra la dictadura militar que ocupa el poder des de 1962. Premi Nobel de la pau l'any 1991.

48

Si no ens oblidem de baralles d'ahir, no tindrem amb qui jugar demà.

Proverbi ioruba

Els ioruba constitueixen aproximadament el 30% de la població total de Nigèria, i arriben fins als 40 milions d'individus a tota la regió. Tot i que la majoria dels ioruba viuen al sud-oest de Nigèria, hi ha també significatives comunitats ioruba (o d'origen ioruba) a les repúbliques de Benín i Togo, així com una diàspora ioruba a Sierra Leone, el Brasil, Cuba, Puerto Rico i Trinitat.

Absurd de la violència

49

La violència es pot encobrir només amb una mentida, i la mentida es pot mantenir només per mitjà de la violència.

Aleksandr Soljenitsin

(1918-) Historiador, poeta dramaturg i novel·lista rus. El seu tema són els gulags: els camps de treball soviètics. Va guanyar el Premi Nobel de Literatura l'any 1970, i va ser exiliat l'any 1974.

50

La guerra és la fugida dels covards davant dels problemes de la pau.

Thomas Mann

(1875-1955) Escriptor alemany, nacionalitzat estatunidenc, autor de la Muntanya màgica i Premi Nobel de Literatura l'any 1929.

51

La guerra és, primer, l'esperança que un estarà millor; després, l'expectativa que l'altre company estarà pitjor; després, la satisfacció que ell no està millor, i, finalment, la sorpresa que cadascun està pitjor.

Karl Kraus

(1874-1936) Escriptor austríac. Va ser l'esperit més crític, satíric i mordaç de la Viena del principi del s. XX. Va fustigar els defectes de la burgesia i dels mitjans artístics i literaris consagrats.

52

La violència no es practica, perquè la filosofia de l'ull per ull acaba deixant-nos tots cecs. És immoral perquè és una espiral descendent que ens acaba destruint a tots.

Martin Luther King

(1929-1968) Activista del Moviment pels Drets Civils als Estats Units per als afroamericans, Premi Nobel de la Pau l'any 1964. Va organitzar i va dur a terme marxes pel dret al vot, la no-discriminació i altres drets civils bàsics.

53

Cap arma ha tancat mai un problema moral. Pot imposar una solució, però no pot garantir que sigui justa.

Ernest Hemingway

(1899-1961) Escriptor i periodista estatunidenc. Premi Nobel de Literatura l'any 1954.

Pau com a procés

54

La cerca de la pau i del progrés no pot acabar en pocs anys en victòria o derrota. No hem d'abandonar ni ens hem de relaxar mai en la recerca de la pau i del progrés, amb els seus assaigs i errors, els seus èxits i revessos.

Dag Hammarskjöld

(1905-1961) (Suècia) Secretari General de l'Organització de les Nacions Unides (ONU) entre l'abril de 1953 i el 18 de setembre de 1961, moment en què va morir en un accident durant un viatge per mediar en el conflicte de Katanga entre el Zaire i el Congo Belga.

55

Qualsevol ximple intel·ligent pot fer coses més grans, més complexes, i més violentes. Moure's en la direcció oposada requereix un acte de genialitat i molts de valor.

Albert Einstein

(1879-1955) Nascut a Alemanya i nacionalitzat als Estats Units l'any 1940, és el científic més conegut i important del segle XX. L'any 1908, sent un jove físic desconegut, treballador de l'Oficina de Patents de Berna (Suïssa), va publicar la seva Teoria de la Relativitat Especial.

56

Perquè hi hagi pau al món,
ha d'haver-hi pau a les nacions.
Perquè hi hagi pau a les nacions,
ha d'haver-hi pau a les ciutats.
Perquè hi hagi pau a les ciutats,
ha d'haver-hi pau entre els veïns.
Perquè hi hagi pau entre els veïns,
ha d'haver-hi pau a la llar.
Perquè hi hagi pau a la llar,
ha d'haver-hi pau al cor.

***Tao Te Ching* Capítol XLIX**

La paraula taoisme deriva d'un caràcter de l'idioma xinès que es llegeix Tao. Aquest terme sovint s'acostuma a interpretar com a «via» o «camí», però va molt més enllà d'això, més aviat es podria entendre com a «intuïció, sensibilitat, espontaneïtat, vida» o de manera més abstracta com a «sentit». El taoisme és, en primer lloc, una filosofia i, en segon lloc, una religió. Concep l'univers com un equilibri de forces i destaca l'íntima relació entre l'home i la naturalesa. Es va desenvolupar a partir del *Tao Te Ching*, un sistema filosòfic basat en les escriptures de Lao Tzu (VI a. C.).

...que comença a l'interior

57

En nosaltres habiten cinc enemics de la pau: l'avarícia, l'ambició, l'enveja, la còlera i l'orgull. Si

els desterrem, hem de gaudir, per força, d'una pau perpètua.

Petrarca

(1304-1374) Liric i humanista italià, la poesia del qual va influir en autors com Lope de Vega, Francisco de Quevedo, Luis de Góngora, William Shakespeare i Edmund Spenser.

58

Els fràgils humans som capaços del bé més gran i, al mateix temps, capaços del mal més gran. El canvi vindrà només quan cada un de nosaltres assumeixi la lluita diària amb un mateix per perdonar més, ser més compassius, amants, i sobretot alegres en el coneixement que, per un cert miracle de la tolerància, podem canviar mentre aquells que ens envolten puguin canviar també.

Mairead Corrigan

(1944-) (Belfast) Cofundadora, juntament amb Betty Williams, de l'Organització Gent per la Pau, una organització que buscava solucions pacífiques al conflicte armat nord-irlandès. L'any 1976 va rebre, juntament amb Williams, el Premi Nobel de la Pau.

59

El treball, l'amor i el pensament productiu són possibles només si una persona pot estar, quan cal, tranquil·la i sola. Poder escoltar-se és la condició necessària per relacionar-se amb els altres.

Erich Fromm

(1900-1980) Destacat psicòleg social i humanista alemany.

60

Si en la nostra vida quotidiana podem somriure, si podem ser pacífics i feliços, no només nosaltres, sinó cadascun de nosaltres, se'n beneficiarà. Aquesta és la classe més bàsica de treball de pau.

Thich Nhat Hahn

(1926-) Monjo budista des de fa més de quatre dècades i activista per la pau, nomenat per al Premi Nobel per aquest motiu. Refugiat polític a França des de 1972, pel seu combat pacífic, iniciat durant la guerra de Vietnam.

Pau i acció

61

En el nostre fur íntim alimentem l'amabilitat i la comprensió de la pau. Això fa que sentim al

voltant nostre una brisa tranquil·la que ens diu en veu baixa, com el xiuxiueig de les fulles: la pau no prové de la contemplació, sinó de l'acció!

Pauline Tangiora

Maori d'Aotearoa (Nova Zelanda). Primera representant dona del Consell Mundial de Pobles Indígenes.

62

La pau no és l'absència de conflicte, sinó la presència d'alternatives creatives que ens ajudin a solucionar el conflicte.

Dorothy Thompson

(1893-1961) Periodista americana, i considerada per «The Times» (1938) com una de les dues dones amb més influència als EUA. Va ser la primera periodista expulsada de l'Alemanya nazi.

63

La indiferència dilata els abismes que divideixen. La caritat ofereix a tots la seva mà i així, imperceptiblement, com el moviment tel·lúric, apropa els móns.

Andrea Riccardi

Fundador i president de la Comunitat de Sant'Egidio.

64

El perill més gran del nostre futur és l'apatia.

Jane Goodall

Naturalista i primatòloga anglesa que ha dedicat la seva vida a estudiar el comportament dels ximpanzés a l'Àfrica.

65

Els llocs més calents de l'infern estan reservats per a aquells qui, en temps de gran crisi moral, mantenen la seva neutralitat.

Dant

(1265-1321) Poeta florentí. La seva obra mestra, La Divina Comèdia, es considera una de les obres cabdals de la literatura universal produïda a Europa durant l'edat mitjana.

Pau i ètica

66

La no-violència no és un roba que es pugui posar o treure segons ens convingui. S'assenta al

cor, i ha de ser una peça inseparable del nostre ser.

Mahatma Gandhi

(1869-1948) pensador i polític indi. Va instaurar nous mètodes de lluita i als seus programes rebutjava la lluita armada i predicava la no-violència. Preconitzava la fidelitat total als dictats de la consciència, arribant, fins i tot, a la desobediència civil si fos necessari. Es va cartejar amb Lev Tolstoi, que va influir en el seu concepte de resistència no violenta.

67

És cert que existeix una terrible desigualtat entre les forces que proclamen la necessitat de guerres i les forces morals que defensen el dret a la pau, però també és cert que res en tota la història pot vèncer la voluntat dels homes, excepte la voluntat d'altres homes.

José Saramago

(1922-) Escriptor, periodista i dramaturg portuguès, Premi Nobel de Literatura 1998.

68

La pau, en el sentit d'absència de la guerra, té poc valor per a algú que mor de gana o de fred. No traurà el dolor de la tortura infligit a un pres de consciència. No conforta aquells qui han perdut els seus éssers estimats a les inundacions causades per la indiscriminada tala d'arbres en un país veí. La pau pot perdurar només on es respecten els drets humans, on la gent està curullada, i on els individus i les nacions són lliures.

Tenzin Gyatso

(1935-) A l'edat de cinc anys va ser proclamat encarnació del XIII Dalai Lama difunt. Després de la invasió del Tibet per part de l'exèrcit xinès, als 15 anys, el 17 de novembre de 1950 va ser declarat cap de govern en exili. Premi Nobel de la Pau l'any 1989 per la seva resistència constant a l'ús de la violència en la lluita de la seva gent per recuperar la llibertat, amb la qual cosa va donar a conèixer a tot el món el conflicte del Tibet i la situació del seu país. És membre del Comitè d'Honor de la coordinació internacional per al Decenni de la no-violència i de la pau.

69

Podem treballar junts per a un món millor amb els homes i les dones de bona voluntat, aquells qui irradien la qualitat intrínseca de l'ésser humà. Per fer-ho amb eficàcia, el món necessita l'ètica global, amb els valors que donen el significat a l'experiència de la vida i, més que no pas les institucions religioses i els dogmes, sostenen la dimensió immaterial de la humanitat. Els valors humans universals de l'amor, de la compassió, de la solidaritat, de la preocupació i de la tolerància han de formar la base per a aquesta ètica global que ha d'impregnar la cultura, la política, el comerç, la religió i la filosofia. Ha d'impregnar també la família estesa de les Nacions Unides.

Wangari Maathai

(1940-) Activista política i ecologista kenyana. L'any 2004 va rebre el Premi Nobel de la Pau per «les seves contribucions al desenvolupament sostenible, a la democràcia i a la pau». És la primera dona africana que rep aquest guardó.

Pau i justícia

70

Vaig jurar no restar en silenci davant del patiment i la humiliació dels éssers humans. Hem de prendre sempre part. La neutralitat ajuda l'opressor, mai la víctima. El silenci anima aquell qui causa turment, mai el turmentat.

Elie Weisel

(1928-) Escriptor romanès, supervivent dels camps de concentració nazis, va dedicar la seva vida a escriure sobre els horrors de l'Holocaust amb la intenció ferma d'evitar que es repeteixi al món una barbàrie similar. Premi Nobel de la Pau l'any 1986.

71

Com no pot un parlar sobre guerra, pobresa i desigualtat quan la gent que pateix aquests sofriments no té veu per parlar?

Isabel Allende

(1942-) Escriptora i dramaturga xilena. Se la considera la novel·lista iberoamericana més popular. Ha venut més de 35 milions d'exemplars i la seva obra s'ha traduït a més de 27 idiomes. Filla de Tomás Allende, funcionari diplomàtic i cosí germà de Salvador Allende.

72

Qualsevol definició d'una cultura de la pau ha de tractar el problema d'assolir la justícia per a les comunitats i els individus que no tenen els mitjans per competir o per avançar sense assistència estructurada i ajuda compassiva.

Mahnaz Afkhami

Fundadora i presidenta de «Women's Learning Partnership» i directora executiva de «Foundation for Iranian Studies». Exministra d'estat per a assumptes de la dona a l'Iran. Exiliada als Estats Unit, ha estat una destacada defensora dels drets de la dona durant més de tres dècades, havent fundat i treballat com a directora i presidenta de diverses organitzacions no governamentals internacionals dedicades al progrés de l'estatus de la dona.

73

Una societat s'embruteix més amb l'ús habitual dels càstigs que amb la repetició dels delictes.

Oscar Wilde

(1854-1900) Escriptor, poeta i dramaturg irlandès. Un dels dramaturgs més destacats del Londres victorià tardà; a més, va ser una celebritat de l'època gràcies al seu gran ingeni picallós.

74

Si volem un món de pau i de justícia s'ha de posar decididament la intel·ligència al servei de

l'amor.

Antoine de Saint-Exupery

(1900-1944) Escriptor i aviador francès, autor d'El Petit Príncep. Va estudiar a la Universitat de Friburg.

Pau i amor

75

Si desitges fer les paus amb el teu enemic, has de treballar amb el teu enemic. Aleshores ell es converteix en el teu soci.

Nelson Mandela

(1918-) Primer President de Sud-àfrica escollit per mitjans democràtics per sufragi universal. Un temps abans de ser escollit president va ser un important activista contra l'apartheid i va estar empresonat durant 27 anys. Premi Nobel de la pau l'any 1993.

76

Estimar, per la seva pròpia naturalesa, no sembla d'aquest món, i és per això, més que no pas per la seva raresa, que no és només apolític, sinó antipolític, potser la més poderosa de totes les forces antipolítiques.

Hannah Arendt

(1906-1975) Teòrica política alemanya. Als seus treballs tracta sobre la naturalesa del poder i de temes com la política, l'autoritat i el totalitarisme en general i sobre la Shoah. Les seves fines anàlisis sobre la societat que la rodejava la coronen com una de les pensadores més grans de tots els temps.

77

Crec que l'amor a la veritat és la base de tota virtut, i que les virtuts basades en mentides només poden fer mal.

Bertrand Russell

(1872-1970) Premi Nobel de Literatura 1950, va ser un dels filòsofs i matemàtics més distingits del segle XX. Va escriure sobre una àmplia gamma de temes, des dels fonaments de les matemàtiques i la teoria de la relativitat al matrimoni, els drets de les dones i el pacifisme. L'any 1962, als 90 anys, va fer de mediador a la crisi dels míssils de Cuba pe evitar que es desencadenés un atac militar. Va organitzar amb Albert Einstein un manifest que va donar vida a les Conferències de Pugwash, davant de l'amenaça d'una guerra nuclear.

78

Davant d'algunes idees et quedes parat i perplex, especialment a la llum dels pecats humans, sense saber si combatre'ls per la força o mitjançant l'amor humà. Decideix sempre, «jo ho combatré mitjançant l'amor humà». Si, d'una vegada per totes, erigeixes la teva ment sobre això, podràs conquerir el món sencer. La humilitat amorosa és una força terrible; és la més forta de totes les coses i no hi ha res com ella.

Fyodor Dostoyevsky - *Els germans Karamàzov*

(1821-1881) Novel·lista rus del segle XIX. Es considera un dels escriptors més grans de la literatura russa, i és reconegut per alguns com el fundador de l'existencialisme. La seva obra *Els germans Karamàzov* és considerada com una obra mestra de la literatura i una de les més grans novel·les escrites mai.

79

La millora de la vida es va aconseguir únicament en la mesura en què es va basar en un canvi de consciència, és a dir, en la mesura en què la llei de la violència va ser substituïda a la consciència dels homes per la llei de l'amor.

Lev Tolstoi

(1828-1910) Novel·lista rus molt influent a la literatura i política del seu país. Juntament amb Fiódor Dostoievski, va ser una de les grans figures de la literatura del segle XIX. Les seves obres més famoses són *Guerra i Pau* i *Anna Karenina*.

80

No podem canviar el passat, sinó que podem canviar la nostra actitud envers ell. Desarrelar la culpabilitat i plantar el perdó. Arrancar l'arrogància i sembrar la humilitat. Canviar l'odi per l'amor, i així construirem un present confortable i un futur prometedor.

Maya Angelou

(1928-) Poeta estatunidenca, assagista i actriu, important figura del moviment americà a favor dels drets civils.

La pau porta la pau

La pau porta la pau.
La pau el camí de la pau.
La pau porta la pau.
La planta de la pau ve
de la mútua comprensió:
la seva arrel és el respecte,
i l'acceptació la seva flor.

Bitoriano Gandiaga